

**A játékosügynöki tevékenység szabályozása
a professzionális európai labdarúgásban**

Illés Álmos

Bevezetés, problémafelvetés

200 millió euró. Pontosan ennyi pénz üti az európai ligákban tevékenykedő játékosügynökök markát minden labdarúgó szezon során. Az Európai Bizottság 2009-ben készült tanulmányában megállapításra került összeg, több mint ötszöröse a magyar futballpiac összértékének.

Vajon miben gyökerezik a játékos átigazolásokat övező óriási pénzáramlás, minek köszönhető, hogy a játékosok és az üzleti szféra közti kapcsolatot jelentő ügynökök kezébe ekkora pénzmennyiség került? Milyen mellékhatásai ismertek az imént említett ténynek? Mit tartogat a jövő a játékosügynöki szakmának? A labdarúgás ez ügyben illetékes szervezetei szabályozni tudják-e a futball világába áramló üzletemberek garmadáját? Többek között az imént említett kérdések fogalmazódtak meg bennem, amikor megkezdtem pályamunkám elkészítését.

Kutatásom célja a játékosügynöki tevékenység jelentőségének meghatározása a sportgazdaságon belül, illetve a FIFA, az UEFA és az Európai Unió állásfoglalásának és jelenleg hatályos szabályzatainak feltérképezése a játékosügynökök tevékenységével kapcsolatban.

Hipotézisek

Feltételezem, hogy a „Bosman-ügy” óta a labdarúgásba áramló pénzösszegek növekedésével a játékosügynökök létszáma is megsokszorozódott.

Emellett feltételezem, hogy a játékosügynökökre vonatkozó jelenleg hatályos központi licenc- és vizsgarendszer nem megfelelő, annak megújítása szükséges.

Ezen belül alhipotézisként feltételezem:

- hogy a játékosügynökök központi előírással megszabott jogai és kötelezettségei jelenleg nem vagy csak felületesen kerülnek ellenőrzésre,
- hogy a játékosügynöki szakma fejlődése negatív melléktermékeket is hozott magával az elmúlt két évtizedben
- hogy futball társadalom általam megkérdezett résztvevői szükségesnek tartják a FIFA licencrendszer megújítását.

Kutatási módszerek

Kutatásom során igyekeztem a legtöbb szempontból megvizsgálni a játékosügynökök tevékenységét és szabályozását. Első lépésként összegyűjtöttem és elemeztem a FIFA, az UEFA és az EU vonatkozó dokumentumait, rendszereztem a témához kapcsolódó hivatalos adatokat.

A szekunder források mellé primer kutatási módszerként strukturált és mély interjúk készítését választottam. Az interjúalanyok kiválasztásánál arra törekedtem, hogy minél több sportszakember egyéni véleményét feldolgozzam. Nemzetközi tapasztalattal rendelkező edzők, labdarúgók, játékos-megfigyelők segítették a tárgykör vizsgálatát.

Kutatómunkámat három fejezetben mutatom be:

1. Hogyan alakult a „futball ipar” az elmúlt két évtizedben, és ezzel együtt mi vezetett a játékosügynökök mai státuszához?
2. A FIFA játékosügynöki licenc vizsgálata, a hivatásos ügynöki munkavégzés feltételei.
3. Az Európai Unió álláspontja és esetleges beavatkozási szándéka a játékosügynöki tevékenységbe.

Jean Marc Bosman – A futball transzferek megújítója¹

Az európai labdarúgás napjainkban is tapasztalható üzletiesedésének egyik, ha nem a legjelentősebb mérföldkövének az 1995-ös évet tekinthetjük. Az Európai Bíróság ugyanis ebben az évben adta ki a C-415/93 számú határozatát, amelyet Jean-Marc Bosman 1993. október elsején elindított ügyében hoztak. A belga labdarúgó esete még 1990-ben kezdődött, amikor akkori klubja, az RFC Liege olyan nagy összeget kért Bosmanért a francia Dunkerque-től, amit a francia egyesület nem volt hajlandó megfizetni, így a focista csapat nélkül maradt – egész pontosan maradt a Liege-nél, amely viszont a tartalékok közé számúzta, és ezzel együtt a fizetését is csökkentette.

Bosman viszont úgy érvelt, hogy mivel lejárt a szerződése Liege-ben, annak semmilyen joga nem volt ahhoz, hogy pénzt kérjen érte, sőt belga munkaadói megsértették az EU

¹ A „Jean Marc Bosman – A futball transzferek megújítója” fejezet alapjául az origo.hu weboldal vonatkozó cikke szolgált. <http://www.origo.hu/sport/focivilag/20081229-13-eve-szuletett-meg-a-dontes-a-bosmanszabaly-ugyeben.html> elérve: 2012. január

alapkormányának számító római szerződésnek a szabad munkaerőáramlásról szóló 48. cikkelyét. Bosman nem hagyta annyiban a dolgot, és hosszas jogi procedúrába kezdett, amelynek végén az Európai Bíróság neki adott igazat - és ezzel igazi football-lavinát indított el.

A Luxembourgban székelő testület határozata ugyanis kimondta a sportolók szabad mozgását, ami egyrészt azt jelentette, hogy a lejárt szerződésű labdarúgókért klubjuk egyetlen eurót sem kérhet, másrészt pedig az EU elveivel ellenkezőnek ítélte meg az idegenlégiósok számának korlátozását egy csapaton belül.

A legtöbb országban, illetve az UEFA által kiírt klubsorozatokban addig egy csapaton belül egyszerre csak három külföldi footballista lehetett a pályán, innentől kezdve azonban az Európai Unió állampolgáira ez a korlátozás nem vonatkozott. 2003-ban pedig ez a korlátozás megszűnt azokban az országokban is, amelyekkel az EU olyan kétoldalú megállapodást kötött, amely kimondta, hogy a munkavállalás során az állampolgárság nem lehet megkülönböztető érvényű.

A Bosman-szabály első, kézzelfogható következménye a korszak egyik élcapatának, az Ajax Amsterdammak a szétesése volt. A holland klub 1995-ben megnyerte a Bajnokok Ligáját, két és fél éven belül azonban szinte az összes kiemelkedő footballistájától "megszabadították". A legjobb játékosok fizetési igényeit ugyanis csak a legtehetősebb egyesületek tudják kielégíteni, és ha egy focista nem kapja meg, amit kér, mint ahogy az Amszterdamban történt, akkor egyszerűen megvárja a szerződése lejártát, és ingyen továbbáll oda, ahol ez nem jelent problémát.

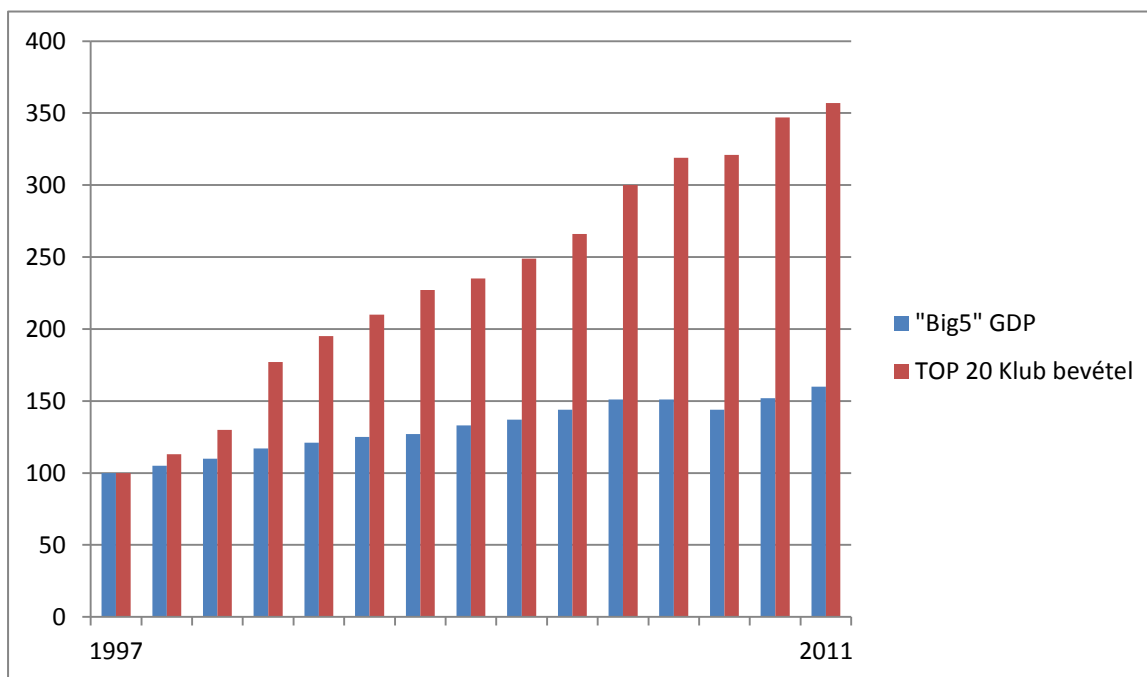
A Bosman-ügy végső hatását tehát röviden így lehetne összefoglalni: A football munkaerőpiaca felszabadult, a játékosok és ügynökeik anyagi követeléseik megsokszorozódtak, óriási pénzüsszegek igényét keltve a modern labdarúgásban.

Az európai labdarúgás üzletté válásának dinamikája

Az imént említett óriási pénzüsszegekkel kapcsolatban többek közt a Deloitte kutatócég Sport Business Group részlege végez minden évben átfogó felméréseket. A Deloitte Football

Money League 2010-es és 2011-es kiadása, illetve a rendelkezésre álló hivatalos adatok alapján készítettem el egy az európai labdarúgás növekedését bemutató grafikont.

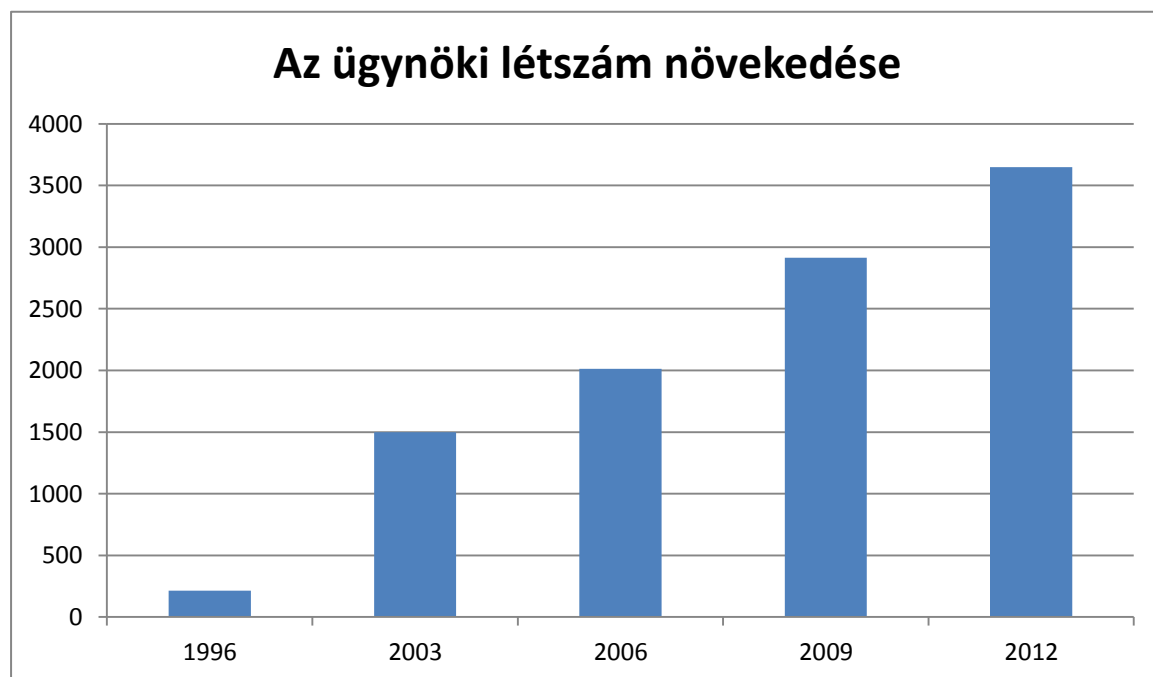
Az ábrán a futball társadalmat uraló „BIG5” azaz öt legnagyobb labdarúgó liga (Bundesliga, La Liga, Ligue 1, Premier League, Serie A) országainak GDP értékeit és a 20 legnagyobb bevétellel rendelkező európai futballklub adatait vetettem össze 1997-től 2011-ig.

A grafikon alapján láthatjuk, hogy amíg az „BIG5” állami gazdaságok 14 év alatt átlagosan 60%-al gyarapodtak, addig a TOP 20 Klubok bevételei igen intenzív 257%-os növekedést értek el. Többek közt ennek a dinamikus értéknövekedésnek köszönhető, hogy az európai labdarúgás összértéke mára meghaladja a 16 milliárd eurót.

A játékosügynöki szakma fejlődése

Kutatásom következő lépéseként megvizsgáltam, hogy a labdarúgásba áramló pénzösszegek milyen hatással voltak a játékosügynökök létszámára. Az első hivatalos adat 1996-ból származik, ugyanis ekkor helyezték hatályba az első - a játékosügynökök tevékenységét meghatározó – FIFA szabályzatot. Az akkor regisztrált, mindössze 200 fős ügynöki létszám tizenhat év alatt több mint 3650 főre duzzadt.

Továbbá szükségesnek tartom szem előtt tartani a következő listát, amely a legnagyobb játékosügynökségeket rangsorolja. A képviselt játékosok 2009-es piaci értéke alapján készült táblázat megmutatja Európa legnagyobb ügynökségeinek pénzübeli hatalmát:

Ügynökség neve	Ügynökség piaci értéke	Képviselt játékosok száma
Gestifute	435M	73
Stellar Football Ltd.	302M	218
WMG Management	271M	90
MSC Management	240M	105
Firsteleven ISN	238M	72
Mondial Promotion	234M	74
Stars & Friends	209M	220
Sem Group PLC	179M	91
Rogon Sportmanagement	151M	
MJF Advertising and Promotions LTD	149M	25
Összesen	2408M EUR	~968

Forrás: Study on sports agents in the European Union 2009

Ez a néhány számadat megerősíti, hogy a játékosügynökök a labdarúgás igen meghatározó szereplőivé léptek elő, tehát ténykedésüket figyelemmel kell kísérni, és szabályozni kell azt.

A játékosügynöki szabályzat – a FIFA licenrendszer

A játékosügynöki szakma a labdarúgáshoz hasonlóan bizonyos mértékű evolúción ment keresztül. A rendszerváltozás előtt Magyarországon nem léteztek önálló ügynökségek, hanem ismeretségi alapon történtek a klubváltások. A maiaktól igencsak eltérő, abszolút monopolhelyzetben lévő intézmény, az MLSZ Menedzseriroda látta el az egyedüli ügynökség szerepét. Ez a szervezet, illetve annak korlátlan hatalmú ura Csáki Sándor volt kommunista rendőrtiszt adott vagy nem adott engedélyt magyar játékosok külföldre szerződésére. Ekkor még szó sem lehetett végleges külföldi szerződésről, illetve a külföldön megkeresett pénzösszeg egy részét (elmondások szerint a mai 10%-os ügynöki jutaléknál jóval többet) le kellett adni a szerződések magyar urának.

Ahogy azt interjúim során megtudtam, Magyarországon a rendszerváltozást követő években a közértestől az újságíróig mindenki (sőt az alvilág ismert emberei is), akinek ismeretségi körében labdarúgó volt, megpróbálkozott az ügynök szakmával. A játékosok ilyenfajta képviselte azonban mindamelllett, hogy nem volt előnyös és biztonságos a játékosok szempontjából, még illegális is volt. Egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy globális szinten szabályozni kell a területet, mivel a labdarúgást irányító szervezetek is látták, milyen ismeretlen háttérrel rendelkező „figurák” kerülgetik a profi sportolókat.

A FIFA első játékosügynökök tevékenységét meghatározó szabályzata, 1996-ban lépett hatályba. Ez a szabályzat a szakma gyakorlását a FIFA licenccel való rendelkezéshez kötötte. A játékosok és sportszervezetek ekkortól már nem vehetik igénybe olyan ügynökök szolgáltatásait, akik nem rendelkeznek engedéllyel, kivéve, ha a „közvetítő” a játékos egyik szülője, testvére, házastársa, vagy bejegyzett ügyvéd az adott országban.

Az engedély megszerzésének legalapvetőbb feltételei a következők voltak:

- jogi és sporttal kapcsolatos ismeretek ellenőrzésére szolgáló szóbeli vizsgán való megfelelés,
- egy 200 000 svájci frank összegről szóló professzionális felelősségbiztosítási szerződés, melynek célja, hogy fedezzen bárminemű kárigényt, amely a játékosok,

sportszervezetek vagy más játékosügynök részéről merülhet fel az ügynök tevékenységének következtében

- büntetlen előéletet igazoló erkölcsi bizonyítvány.

A FIFA szabályzatot már a kiadása utáni néhány évben rengeteg kritika érte, többek között olyan érvekkel, mint például a szóbeli vizsga csak elbeszélgetés jellegű, nem igényel megfelelő szakmai tudást, vagy a 200 000 svájci frank értékű bankgarancia korlátozza a szolgáltatásnyújtásra vonatkozó verseny szabadságát.

Az EU a panaszoknak helyt adva kifogásközlést küldött a FIFA-nak, amely ennek hatására 2001-ben új, 2002-ben pedig egy módosított szabályzatot vezetett be. A licenc kibocsátás feltételrendszere a következőképp módosult:

- Vizsga: a jelölteknek immár feleletválasztós feladatlap kitöltésében álló írásbeli vizsgát kell tenniük, amelyre a módosított szabályzat mellékletében foglalt, az egész világon egységes eljárás és időpontok vonatkoznak.
- Bankgarancia: A 200 000 svájci frank összegű bankgaranciát 100 000 svájci frankra csökkentették.
- Szakmai etikai kódex: a kifogástalan szakmai magatartás, lelkiismeretesség és a játékosok becsületes képviselőiténél érdekében a szabályzat mellékleteként etikai kódexet csatoltak.

A bemutatott szabályzati pontok bizonyítják, hogy a licencrendszer a klubok és játékosok védelmének érdekében „minőségi szűrőként” működik. Vajon mit mutat az elmúlt évek tapasztalata, mennyire hatékony ez a minőségi szűrő? Mi az Európai Unió hivatalos álláspontja? Tervez-e az ezért felelős FIFA újabb beavatkozást?

Az Európai Unió álláspontja a játékosügynöki tevékenységgel kapcsolatban

Bár az Unió nem gyakorol a labdarúgás fölött jogi felügyeletet, az elmúlt néhány évben nagy érdeklődést mutatott a sport és különösen a labdarúgás iránt. Az érdeklődés oka nem más, minthogy a sport az üzlettel való egyre szorosabb kapcsolatával az európai szórakoztatóipar és így a gazdaság szerves részét képezi. Magas fizetéssel bíró munkavállalók, hatalmas büdssével gazdálkodó cégek és egyéb óriási pénzforgalommal bíró gazdasági szervezetek alkotják napjaink professzionális sportvilágát.

2006-ban elkészült a Független Európai Sportjelentés, amelyben a játékosügynöki helyzet rövid elemzésére is sor került. A jelentés szerzői úgy vélik, hogy a szabályozások betartásának szigorúbb formáját kell megteremteni, mivel egy hatékonyabb rendszer kidolgozásával (akár az UEFA közreműködésével) a pénzmosás elleni küzdelem, a regisztrált ügynökök integritása, a pénzmozgások nyomon követése és a központi elszámolások is biztosabbá válnának.

A jelentés alapján 2007-ben az Európai Parlament a hivatásos labdarúgás jövőjéről állásfoglalást bocsátott ki, melyben az ügynökökre vonatkozó szabályzat módosítását szorgalmazza.

Ezt követően az Európai Bizottság 2009-ben hatásvizsgálatot készített kizárólag a szóban forgó sportszakemberekről. A tanulmány az ügynökök tevékenységét méri föl minden sportban Európa szerte. Összehasonlítja azokat, megvizsgálja és összeveti a különböző szabályozásokat és fölveti egy esetleges központi Uniós szabályzat lehetőségét.

A tanulmány elkészülését követően 2011 novemberében az Európai Bizottság konferenciát rendezett, hogy megvitassák a játékosügynökök jelenlegi helyzetét, és megoldást keressenek a felmerülő problémákra. A továbbiakban felsorolom a legalapvetőbb problémákat, melyek a kerekasztal beszélgetéseken szóba kerültek.

A témát övező elsődleges probléma, hogy az uniós tagállamok közül csak öt ország támogatja törvényi szinten a FIFA játékosügynöki szabályzatát (Bulgária, Franciaország, Görögország, Portugália és Magyarország). Hazánk egyike ennek az öt országnak, mivel a 2000. évi sporttörvény kijelenti, hogy a játékjogra vonatkozó szerződések, kereskedelmi ügynök közvetítésével érvényesen akkor köthetők meg, ha az ügynököt az adott sportág szakszövetsége nyilvántartja. Tehát labdarúgás esetén az MLSZ által kibocsátott FIFA-licenccel rendelkezik.

Mivel az átigazolások alkalmával megkötött szerződések, illetve a játékos és ügynökök közti alapszerződést nem kötelező minden európai országban a labdarúgó szövetséghez eljuttatni, problémás az ügynöki jutalék figyelemmel követése, így a klubok és játékosok anyagi védelme kockára kerül. A játékosügynöki sémaszerződést, amelyet kötelezően kellene alkalmazni, a gyakorlatban nem, vagy ritkán alkalmazzák, így gyakran teljesen eltérő,

jogszabálysértő szerződéseket kötnek. Ennek következtében akár az is előfordulhat, hogy a játékos játékjoga a gyakorlatban nem az új klubhoz, hanem a menedzserirodához kerül (pl. Carlos Tévez esetében).

Az ügynökök gyakran hoznak Európába harmadik világbéli fiatal játékosokat. Nagy ígéreteket tesznek nekik, de szerződést ritkán vagy hiányosan kötnek velük, így ha nem válik be a játékos, elengedik a kezüket, és pénz nélkül, a munkavállaláshoz szükséges papírok nélkül ott maradnak az idegen országban. Ez gyakran alvilági élethez, kizsákmányoláshoz vezet.

A különböző tanulmányok és a közelmúltban lezajlott konferencia után az érintettek egyet értettek abban, hogy egy jobb szabályozási rendszer szükséges. Az Unió mai álláspontja tehát a következőképpen alakult.

Az EU továbbra sem szándékozik egységes európai jogi felügyeletet kiépíteni az ügynökök fölött, viszont segítséget kíván nyújtani a szabályozási tervezetek összehangolásában.

A legalapvetőbb elvárás a labdarúgást irányító testületek felé, a szabályzat módosítása. Ehhez a következő támpontokat, javaslatokat mellékelte az Unió:

- szigorúbb vizsgakövetelmények,
- tranzakciók átláthatóságának növelése,
- sztenderd szerződések,
- kettős képviselet megszüntetése.

Az említett kongresszus nyitó előadásán Marco Villiger a FIFA jogi ügyekért felelős igazgatója közölte a tényt, hogy az átigazolások mindössze 25-30%-a történik regisztrált játékosügynökön keresztül. A FIFA mindenképp megoldást kíván találni erre a problémára, melyet Villiger úr azzal a kijelentésével nyomatékosított, miszerint a hosszú egyeztetési folyamatot követően jelenleg félkész állapotban lévő új játékosügynöki szabályozást 2012-ben nyújtják be a végső szavazásra a FIFA ez évi kongresszusán.

Hipotézisek bizonyítottsága

Kutatásom során, a felállított hipotézisek bizonyítást nyertek. Az EU és a FIFA célja egyértelműen a játékosügynöki szakma fejlesztése, szabályzatának megújítása. Az ügynökök jogaira és kötelezettségeire vonatkozó szabályzati pontok léteznek, de tökéletesítésre várnak.

A központi ellenőrzés bár folyamatos, napjainkban nem elég alapos. A megkérdezettek 100%-ban egyetértettek a feltevésemmel, miszerint közös érdek az ügynöki munka megfelelő szabályozása.

Összefoglalás, konklúzió

A futballtranszferek több mint felét engedély nélküli ügynökök végzik. Ez megnyitja a kaput az emberkereskedelem, a pénzmosás, a csalás és a korrupció előtt. Beavatkozásra van szükség. Mivel az Európai Unió a sportot, és különösen a labdarúgást az európai gazdaság szerves részeként tartja számon, a napjainkban felmerülő ügynökproblémát kezelnie kell.

Nem engedheti, hogy a menedzseri jutalékok megfelelő felügyelet híján „kontrollálatlan ügynökpénzekké” váljanak és a játékosok pályafutását segítők helyett gátlástalan üzletemberek irányítsák.